

Synpunkter under webinarium Hävstänger för normförändring – hur förändrar vi spelreglerna för en hållbar framtid? den 2 oktober 2025

Skriv en norm de ser i samhället idag som står i vägen för cirkulär ekonomi?

- Politisk styrning
- Fokus på kris och krig
- Mode
- sociala hierakier
- Nuvarande beteenden
- Socialt tryck
- Stark konsumtionskultur
- Organisationskulturen
- Samhällsnormer
- Den opertunistiska teknokratiska synen på samhället.
- Status
- Brist på inspiration.
- Status
- föreställning om evig tillväxt för jobben, välfärden, etc. Uppmaning fr finansministern att vi måsta konsumera
- Rädsla för det nya.
- Svårt med omställning för många
- Glömt det gamla - att ta tillvara på saker
- Bekvämlighet
- Att inte kunna se lösningar för att "Såhär har vi alltid gjort". Men också rent konkret att systemet är uppbyggt efter gamla lösningar.

Om ni får ändra en spelregel i samhället – vad skulle det vara?

- Ekonomiska styrmedel såsom höjd flygskatt och bensinskatt
- Slopad moms på begagnat
- Styra med matmomsen
- Ekonomiska styrmedel för att göra det relativt dyrare att köpa nytt - tex moms etc
- minskad momssats på reparationer och återbruk
- Styrmedel som gör det billigare att göra rätt.
- CO2 skatt som sedan delas ut lika till alla
- Högre skatt på material lägre på arbete- cirkulär ekonomi.
- Med rätt ekonomiska styrmedel hade cirkulariteten kommit av säg själv, såsom mycket höga skatter på energi och råvaror som skulle styra mot resurseffektivitet. Så länge det är billigt med råvaror och energi är det jättesvårt att styra mot cirkularitet när det alltid är billigare att köpa nyproducerat istället för att t.ex. laga sin diskmaskin
- Designen kommer att styras av vad som är lönsamt. Därför är ekonomiska styrmedel så viktiga. Det behöver förändras så att det inte är lönsamt att designa för att t.ex. produkter snabbt ska föråldras

- Intressant att lyfta reparationer. Jag är själv mekaniker och återförsäljare av cyklar. Ja det är bra för samhället om vi kan reparera själva, men i grunden är det ekonomiska förutsättningar som påverkar valet att reparera eller köpa nytt. Jag kan inte reparera delar på cyklarna då timkostnaden blir för hög i relation till att bara byta till en ny komponent som i relation nästan inte kostar någonting för konsumenten. I vissa fall slänger kunden hellre cykeln och köper ny för nypriset är så oerhört lågt, jämfört med att reparera cykeln (standardcyklar avser jag)
- Långsiktiga spelregler från nationell nivå
- Viktigt med tydliga, visionära och attraktiva målbilder - vad är det som ska åstadkommas?! Ofta målas ju bilden upp av att man måste gå "bakåt" vilket inte inbjuder till att man vill vara en del av den omställningen
- Alltid ha fokus på konkreta mål, effektmål och styrning.
- Jo mål viktigt, men tänker att vi redan har många fina mål såsom FN:s hållbarhetsmål och Sveriges miljö kvalitetsmål, men politiken och ekonomin styr åt annat håll.....
- Sverige hänger ihop från nationell till lokal nivå men ofta händer inte arbetet eller normförändringarna ihop.
- Politiskt mod och vilja. Att tänka längre än nästa mandatperiod. Våga ta modiga, långsiktiga beslut.
- Har ingen betydelse om du inte har tydlig politisk styrning. Vi har tydlig politisk styrning idag, bort från hållbarhet
- Minskad acceptans för att skratta åt vetenskap (på sociala medier men även annars).
- Lätta regler för kommunala bolag inom cirkulär verksamhet
- Ett nära samarbete mellan kommun och civilsamhälle
- Produktansvar som EU beslutar
- Produktansvar för tillverkare inom en cirkulär ekonomi handlar om att utöka ansvaret till att även omfatta design, materialval, reparation, återanvändning och återvinning av produkter under hela deras livscykel – inte bara den linjära fasen från tillverkning till försäljning. Målet är att tillverkare ska skapa produkter som är resurssnåla, lätta att reparera och återvinna, vilket leder till minskat avfall och mer hållbara kretslopp.
- Styrmedel om att en producent ska få betala mindre för hanteringen av varor som är miljömässigt hållbara. Detta ska motivera företag att ta fram produkter som är resurssnåla, lätta att återanvända och återvinna samt fria från miljöfarliga ämnen
- Ställa krav om cirkuläret i upphandlingar som behöver vara styrt uppifrån regeringen.
- Utveckla kunskap kring offentlig upphandling som stöder cirkulära lösningar inom näringslivet.
- Slopa fokuset på evig ekonomisk tillväxt
- Ändra de ekonomiska teorier som styr samhället idag. Ta bort räntan på kapital, räntan är skadlig för samhället och social hållbarhet. Ränta på ränta skapar klyftor i samhället. Den genererar kostnader som vi inte hade behövt addera på maten, boendet, resan, etc.
- Om vi har fler och endast miljömässiga produkter på marknaden desto bättre..
- Jag funderar på att delmängder (såsom enskilda reparationskaféer) kan vara en dyr investering jämfört med direkt effekt, men att bygga en cirkulär kultur av en mängd insatser och initiativ ger en aggregerad effekt genom systemförändring. Och att det finns ett behov av förståelse för de enskilda initiativens kostnad & att det är en resa.
- Viktigast är att farliga ämnen hanteras i slutna system/"slutet kretslopp"/sophantering och att det inte kommer ut i naturen. Det är ett minikrav.

Visualisera din egen framtidsbild, vad är det de vill se när de tänker framåt?

- Minskad konsumtionshysteri....
- Mindre personbilstransporter och mer samåkningsalternativ
- Mer tid för relationer.
- Slow city
- Gratis kollektivtrafik, gröna städer
- Solidaritet med människor när och fjärran, leva i symbios med naturen och planeten, ett holistiskt samhälle och normer
- Vi är trygga och harmoniska i ett socialt sammanhang
- Alla odlar mer mat själva och har jordkällare
- Mindre tidshysteri, ett långsammare samhälle med tid för återhämtning
- Mer fritid
- Mindre konsumtion och mer tid för relationer och gröna miljöer.
- Fler som inte behöver jobba dagens 100% för att finansiera överkonsumtion, mer tid till sociala aktiviteter
- Mindre spridning av tungmetaller, PFAS-halter och bättre effekter av klimatförändringar så framtida generation kan överleva.
- Shein och Temu och liknande är förbjudet
- Folk som går och cyklar, levande och kreativ stadsmiljö.
- Ett samhälle där det är lätt och ekonomiskt fördelaktigt för såväl individer, företag och organisationer att göra rätt!
- Normen blir frihet från materiella saker och bindningar är attraktivt
- Skarpare styrning och lagkrav mot företag.
- Om 15 år odlar jag egna grönsaker och tar hand om, sitter mycket på uteserveringar, har fin cykelväg så jag kan åka lådcykel & storhandla, och har mycket fritidssysselsättningar som handlar om att sociala sammanhang där vi har hållbara och skapande vanor, typ sticka tillsammans, kanske tillgång till systuga och verkstad tillsammans med andra.
- Trygga lokalsamhällen. Varsamt brukande av våra naturresurser. Goda livsvillkor för människor och djur.

Övriga synpunkter

- Allt kan inte bli cirkulärt utan det krävs också hushållning med resurserna. Hur ska människor känna sig motiverade att konsumera mindre när hela samhället och regeringen signalerar "köp mer" och få fart på hjulen igen. Hushållning kan väl inte bli den nya normen om inte stöd och styrning kommer uppifrån?
- Utbilda barn och ungdomar är en grund i attitydförändring.
- Utbilda politiker också!
- Barn gör som vi gör, inte som vi säger
- Vi vuxna måste visa vägen i vårt görande, då kommer attityden hos barn och unga kanske påverkas. De unga vill ju också testa gränser, så sannolikt går en grupp i helt motsatt riktning för att bli mer självständiga i sin utveckling. Där kan också finnas hopp, t ex aktivism mot ohållbara samhällsstrukturer och riktningar.
- Barn är också uppväxta i ett slit och släng samhälle. Min mormor sparar creme fraiche förpackningar att lägga matrester i och komposterar allt. Det är en främmande värld för oss som är födda på 80-talet och senare. Vi behöver jättemycket hjälp för framtidsvisioner och för att förstå hur ohållbart det "normala" livet är idag.
- Reklamförbud, den sidan som driver mot mer konsumtion har miljarder att lägga på marknadsföring och är nära människorna hela tiden via sociala medier, svårt att konkurrera med det

- Ta ansvar över hela leveranskedjan är ett måste nu för stora företag men inte hos kommuner.
- Tror det behövs pengar för att stödja lokala omställningsinitiativ
- I Örebro var det 5 personer som skrev över hundra insändare som protesterade mot ny busslinje. Men de var inte representativa för samhälle, ändå fick de genomslag och skapade oro i politiken.
- Solidaritet är också ett bra och lite bortglömt ord. Solidaritet med folk i andra länder, våra förfäder, kommande generationer och djur och natur
- Tillräcklighet och förnöjsamhet är andra ord och värden jag tycker att vi bör lyfta mer